

κεντημάτων, πτερῶν χρωματιστῶν κτλ. εἰς ἃ προσήρμοζον πλαγίως λάβην (Εἰκ. 2, σελ. 3).

Ἐν Ἀσίᾳ ἄλλως πάλιν εἶχον τὰ τοῦ ριπιδίου. Ἐκεῖ κατασκευάζοντο ἐκ πτερῶν ταῶν (Εἰκ. 2, σελ. 4). Τὰ ριπιδία ταῦτα ἐχρησίμευσαν βεβαίως ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες κατασκευάζον τὰ ριπιδία τῶν ἐκ φύλλων πλατάνου καὶ κλάδων μύρτου. Τὸ σχῆμά των δὲ εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ πᾶνκα τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς, εἶδος μεγάλου ριπιδίου, ἐξηρηθμένου ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τῆς οἰκίας, ὅπερ ὑπηρετῆς κινεῖ διὰ σχοινίου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος.

Αἱ Ῥωμαῖαι ματρῶναι παρεδέχθησαν ταχέως ριπιδία δύο εἰδῶν. Ἄλλα ἐκ πτερῶν στρουθοκαμήλων ἢ ταῶν (flabella) καὶ ἄλλα ἐξ ὑράσματος τενωμένου ἐπὶ σκνίδος λεπτῆς (tabella). Δέσποινα Ῥωμαῖα οὐδέποτε ἐξήρχετο ἄνευ δούλης καλουμένης flabellifera, ἧς ἡ μόνη ἐργασία ἦτο νὰ κινῆ τὸ ριπιδίον περὶ τῆς δεσποίνης τῆς (Εἰκ. 1). Ἡ ἐφευρέσις τοῦ συγγρόνου ριπιδίου, τοῦ διπλωμένου, τοῦ πολυπτύχου, εἶναι πολὺ μεταγενεστέρα. Ἐν Κίνᾳ μάλιστα ἀναφέρεται μόνον κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ. Χ. καὶ μάλιστα ὡς ξένη ἐφευρέσις, ὥστε δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι εἰς ἄλλην χώραν ἦτο κατὰ πρῶτον ἐν χρήσει, εἰς Ἰαπωνίαν ἴσως.

Δὲν γνωρίζομεν ἂν αἱ γυναῖκες μετεχειρίζοντο τὸ ριπιδίον ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας κατὰ τὸ 476 μέχρι τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος· οἱ συγγραφεῖς οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ τούτου. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι ἦτο ἐν χρήσει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου οἱ διάκονοι ἐκίνουν ριπιδία περὶ τὸν βωμὸν ἵνα ἀποδιώκουν τὰς μυῖας κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας. Κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἤρξατο ἡ χρῆσις νέου σχήματος ριπιδίου ὁμοιάζοντος πρὸς μικρὰν σημαίαν (Εἰκ. 2, σελ. 5). Κατὰ τὸν δέκατον τρίτον μετὰ τὰς σταυροφορίας, εἰσῆλθη ὀριστικῶς τὸ ριπιδίον εἰς Εὐρώπην ὡς στολισμὸς τῶν γυναικῶν. Αἱ θερμαὶ χώραι, ὡς ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Ἰταλία, τὰ παρεδέχθησαν ἀμέσως. Ἐν Γαλλίᾳ ὅμως ἀναφαίνεται μόνον κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ὅτε Ἰταλοὶ κομμωταὶ ἐλθόντες μετὰ τῆς Λαίκα-

τερίνης τῶν Μεδίκων, ἐγενίκευσαν τὴν χρῆσιν τοῦ ριπιδίου εἰς τὴν αὐλήν τῆς Γαλλίας. Μετεχειρίσθησαν τότε τὸ πολυπτύχον ριπιδίον τῶν ἡμερῶν μας (Εἰκ. 2, σελ. 6). Ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ ΙΕ' τὸ ριπιδίον κατέστη τὸ ἀναπόφευκτον συμπλήρωμα πάσης κομψῆς γυναικείας στολῆς. Ἡ τιμὴ του ἐκυμαίνεται τότε ἀπὸ 15 δηναρίων μέχρι 300 φράγκων. Τὰ ὠραιότερα ζωγραφήματα, ὁ καλλίτερος χάρτης τῆς Κίνας, τὸ λεπτότερον ὑφασμα τῆς Φλωρεντίας, πολυτίμοι λίθοι, ἀδάμαντες ἐχρησίμευον πρὸς στολισμὸν καὶ αὐξήσιν τῆς τιμῆς τῶν ριπιδίων. Καὶ σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουσι συλλογαὶς ριπιδίων, ζητούμενες ἀπλήστως ριπιδία τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, ζωγραφηθέντα ὑπὸ τοῦ Boucher, τοῦ Le Brun καὶ τῶν μαθητῶν του. Ἐπὶ Λου-

δοβίκου ΙΣ' ὑπῆρχον ἐν Παρισίοις περὶ τοὺς 130 κατασκευαστὰ ριπιδίων, πρώτης τάξεως. Ὁ ἀριθμὸς ἐμφαίνει τὴν σημασίαν τῆς βιομηχανίας ταύτης. Αἱ ῥάβδοι τῶν ριπιδίων ἦσαν τότε ὄχι περισσότεραι τῶν 12 ἢ 14. Μετὰ ταῦτα ἀνεφάνη τὸ ἐκ γάλης ριπιδίον, μικρὸν καὶ στολισμένον διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν στιγματίων. Τὴν σήμερον τὸ ριπιδίον ἔχον 18—20 ῥάβδους σύγκειται ἐκ δύο διαφορετικῶν μερῶν, ἅτινα δὲν κατασκευάζει ὁ αὐτὸς τεχνίτης. Τὰ μέρη ταῦτα εἶναι ὁ σκελετὸς καὶ τὸ φύλλον τοῦ ριπιδίου. Δὲν φαντάζεται δὲ κανεὶς διὰ πόσων

Εἰκ. 1 — Ῥωμαῖα δούλη κινεῖσα ριπιδίον, κατὰ τὴν εἰκόνα ἀρχαίου ἀγγείου

χειρῶν διέρχεται μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸν τελευταῖον τεχνίτην. Ὁ σκελετὸς σύγκειται ἐκ τῶν λεπτῶν ῥάβδων αἵτινες σχηματίζουν τὸ κάτω μέρος τοῦ ριπιδίου καὶ τῶν κυρίως ῥάβδων, αἵτινες προστατεύουσι τὸ ριπιδίον ὅταν εἶναι κλειστόν. Αἱ ῥάβδοι αὗται ἐξ ὀστού, κέρατος ἢ ξύλου, κόπτονται κατὰ πρῶτον διὰ πρίονος ὑπὸ ἰδιαιτέρου ἐργάτου, οὗτος τὰς παραδίδει εἰς ἄλλον ἐργάτην ὅστις ταῖς δίδει τὸ ὠρισμένον σχῆμα διὰ τῆς ρίνης. Αἱ δύο αὗται ἐργασίαι γίνονται διὰ μηχανῆς ἢ διὰ τῆς χειρὸς. Ὁ σκελετὸς μεταβαίνει μετὰ ταῦτα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ χαράκτου, τοῦ γλύπτου, τῶν διαφόρων τέλους τεχνιτῶν, καὶ μετέπειτα ἀποστέλλεται εἰς τὸν κατασκευαστὴν τῶν ριπιδίων. Οὗτος θέτει κατὰ πρῶτον βελόνην με-